

Poniższy przegląd pojęć i pytań wynika z włączenia książki *Polityczne czytanie Kapitału do Podręcznika do Kapitału* przygotowanego przez Harry'ego Cleavera na zajęcia poświęcone *Kapitałowi*. Materiał ten nie został dołączony do pierwotnego wydania książki *Polityczne czytanie Kapitału*.

Rozdział II

Pojęcia

kapitał; kapitalizm; forma towarowa; klasa; praca przymusowa; praca martwa; własność i kontrola; praca żywa; ruch okrężny kapitału; interes klasowy; siła robocza; klasa dla siebie; świadomość klasowa; pracownicy nienajemni; wydajność; walka przeciwko pracy

Pytania

1. Omów twierdzenie: „Możemy zdefiniować kapitał jako system społeczny oparty na narzucaniu pracy poprzez formę towarową”. Co to jest system społeczny? Co oznacza „narzucanie”? Czym jest forma towarowa?
2. W jakich dwóch znaczeniach używa się terminu „kapitał”?
3. Wyjaśnij schemat: $P - T(Sr, \acute{S}p) \dots Pr \dots T' - P'$.
4. Dlaczego w ramach kapitalizmu produkty pracy, a przynajmniej ich większość, muszą przybierać formę towarów?
5. Wyjaśnij różnicę postrzeganiem ludzi jako siły roboczej a jako klasy robotniczej. Wyjaśnij również rozróżnienie na klasę w sobie i klasę dla siebie, najpierw na przykładzie klasy robotniczej, a potem klasy kapitalistycznej. W jakich warunkach klasa robotnicza albo klasa kapitalistyczna przejawiają się najpełniej jako klasa?
6. Jaka relacja zachodzi między płacą a formą towarową? Co sądzisz o tezie, że pracownicy nienajemni mogą być częścią klasy robotniczej?
7. W jaki sposób akumulacja pierwotna pociąga za sobą narzucenie formy towarowej? Skąd wiadomo, że jest to narzucenie? Czy koniec akumulacji pierwotnej oznacza koniec walki o to, „czy” forma towarowa zostanie narzucona? Czy akumulacja pierwotna zakończyła się, czy też trwa do dzisiaj?
8. Jakie rodzaje walki występują w konflikcie o to „w jakim stopniu” forma towarowa zostanie narzucona?
9. Omów pojęcie „inicjatywy” w walce klasowej. Dlaczego jest ona kluczowa dla pojęcia klasy dla siebie? W jaki sposób ta inicjatywa ewoluowała w historii walk klasowych w kapitalizmie?
10. Czym są „prawa ruchu” kapitalizmu? W jaki sposób się pojawiły? Co określa ich ewolucję?
11. W jakim sensie kapitaliści „wykorzystują” pracowników do swoich własnych celów? Czy pracownicy również w jakimś sensie wykorzystują kapitalistów do swoich celów?

12. W jaki sposób kapitalistyczna strategia zwiększania wydajności została wymuszona przez walki robotników? W jaki sposób zwiększona wydajność pozwoliła kapitałowi na podwyżkę płac, a pomimo tego zdobycie większych zysków?

13. Na czym polega ekonomiczny paradoks zwiększania wydajności w kapitalizmie? Jaką niesie ono nadzieję, jaki nowy świat, niechciany przez kapitał, umożliwia? Co sprawia, że kapitałowi jest coraz trudniej zapobiec powstaniu tego nowego świata? Jak ma się do tego walka przeciwko pracy?

14. Dlaczego walka przeciwko pracy stanowi fundamentalne zagrożenie dla systemu? W jaki sposób kapitał ją napędza i sprawia, że wydaje się sensowna?

Rozdział III

Pojęcia

wartość użytkowa; wartość; reprodukcja siły roboczej; jakość; ilość; $Sr - P - T$; substancja wartości; praca abstrakcyjna; $Sr - P - \dot{S}u \dots Pr \dots Sr^*$; miara wartości; społecznie niezbędny czas pracy; czas „wolny”; cena; czas rozporządzalny; bezpośrednie wywłaszczenie; „samoobniżka” cen; $T - P$; $P - T$, czas martwy; siła robocza; Quashees; wartość użytkowa żywności; wartość użytkowa energii; żywy czas; dialektyka jakości i ilości; ekonomizm; presja siły roboczej; podatna siła robocza; jednolita siła robocza; robotnik zbiorowy; hierarchia płac; podział pracy; flogiston; skład klasowy; polityczna rekompozycja; jedność klasy robotniczej; dekompozycja

Pytania

1. W jaki sposób w realnym świecie towar może mieć zarówno wartość użytkową, jak i wartość wymienną? Jaki proces społeczny jest konieczny do realizacji obu tych aspektów?
2. Przedstaw analizę klasową wartości użytkowej i wartości wymiennej. Jakie perspektywy klasowe one reprezentują? Pokaż na przykładzie żywności, energii i siły roboczej, w jaki sposób dany towar może mieć różne wartości użytkowe odpowiadające perspektywom klasowym.
3. Wyjaśnij logiczne pierwszeństwo jakości wobec ilości.
4. Omów twierdzenie, że perspektywa klasy robotniczej dotyczy bardziej jakości niż ilości, a w przypadku kapitału jest odwrotnie.
5. W jaki sposób zmiany ilościowe mogą prowadzić do zmian jakościowych?
6. Jakie jest Twoje zdanie na temat starego rozróżnienia na walki ekonomiczne i walki polityczne oraz moich argumentów przeciwko takiemu rozróżnieniu?
7. Dlaczego kapitalizmu nie da się zlikwidować poprzez ścięcie wszystkich kapitalistów? Dlaczego jest to argument przeciwko terroryzmowi?
8. W jaki sposób Marks wyprowadza „pracę abstrakcyjną”? Wyjaśnij, jakie procesy społeczne według Marksa sprawiają, że jest ona istotna.
9. Omów wzajemne relacje pomiędzy jednorodnością i niejednorodnością siły rob-

- oczej w walce klasowej. Jak to się ma do starej strategii „dziel i rządź”?
10. Wyjaśnij i pokaż na przykładzie dialektykę politycznej rekonstrukcji i dekompozycji. Na czym polega ich dynamika, gdy „skład klasowy” jest statyczny?
  11. Co sądzisz o moich komentarzach dotyczących konsekwencji analizy abstrakcyjnej pracy dla organizacji klasowej i „jedności” klasy robotniczej?
  12. Co to jest „flogistonowa” teoria wartości? Czemu odrzucam tego rodzaju interpretację?
  13. Wyjaśnij znaczenie „społecznie niezbędnego” czasu pracy. Dlaczego obejmuje proces uśredniania? Po co mierzyć takie wartości?
  14. Co Marksowskie rozważania na temat robotnika zbiorowego mówią nam o teorii wartości?
  15. Jak kapitał dokonuje uśredniania poprzez alokację zasobów w realnym świecie?
  16. Czym jest czas? Czy jest to miara pozbawiona treści? Przeprowadź analizę klasową czasu żywego i czasu martwego, przeciwstawiając je sobie.
  17. Kim byli Quashes i co było w nich takiego typowego dla klasy robotniczej oraz tak nie do zniesienia dla kapitału?
  18. Jak wygląda walka o czas w kapitalizmie? Co obejmuje? W jakiej sferze toczy się ten konflikt? W jakim kierunku zmierza w okresie ostatnich 80 lat?
  19. Na czym polega „paradoks ekonomiczny” zmian technologicznych oraz rosnącej zdolności technologicznej do przemiany czasu w czas rozporządzalny? Jakie są dwie perspektywy klasowe w tej kwestii?
  20. Jakie zjawisko ma opisywać schemat $Sr-P - T(\acute{S}u)...Pr...Sr^*$? Czy ma on dla Ciebie sens? Jeśli nie, to dlaczego?
  21. Opisz komplikacje związane z „wolnym czasem”. Na jakiej podstawie wiadomo, że rzeczywiście wykorzystuje się dla siebie wolny czas, a nie tylko odtwarza swoją siłę roboczą?

Rozdział IV

Pojęcia

użyteczna praca; abstrakcyjna praca; podział użytecznej pracy; wydajność; prosta lub przeciętna praca

Pytania

1. Co oznacza stwierdzenie, że abstrakcyjna praca „powstaje” z użytecznej pracy?
2. Dlaczego nie można rozwiązać problemu pracy poprzez wyeliminowanie abstrakcyjnej pracy i pozostawienie pracy użytecznej? Dlaczego jakościowe przeobrażenie pracy zależy od jej ilościowej redukcji?
3. Jeśli użyteczna praca obejmuje rozwój nauki i techniki, to co można powiedzieć o roli tych ostatnich w pracy abstrakcyjnej i kapitalistycznej kontroli?

4. Czy możliwa jest zmiana wydajności abstrakcyjnej pracy? Jeśli nie, to dlaczego?
5. Wyjaśnij, co się dzieje z wartością na jednostkę produktu, gdy wydajność pracy podwaja się, przy czym intensywność i czas pracy pozostają niezmienione.
6. Na jakiej zasadzie „wartość dodatkowa względna” jest strategią, dzięki której kapitaliści mogą przekazać więcej robotnikom i jednocześnie zachować więcej dla siebie?
7. W jaki sposób można przeciwdziałać strategii względnej wartości dodatkowej?

Rozdział V

Pojęcia

wartość wymienna; forma wartości; sylogistyczne zapośredniczenie; forma prosta; forma względna; ogólny ekwiwalent; forma ekwiwalentna; sprzeczność; forma pieniężna wartości; refleksyjne zapośredniczenie; forma rozwinięta; forma ceny; totalność; zła nieskończoność; pieniądz; ogólna forma wartości; dobra nieskończoność

Pytania

1. Na czym polega twierdzenie W. A. Lewisa, zajmującego się ekonomią rozwoju, że dzięki pieniądzwowi wartość jest przesuwana od klasy robotniczej do kapitału?
2. W jaki sposób inflacja pociąga za sobą spadek wartości pieniądza?
3. Dlaczego dyskusja pomiędzy socjaldemokratami a bolszewikami w II Międzynarodówce dotyczyła formy zamiast treści? W jaki sposób partia leninowska przerwała dyskusje na temat formy?
4. Wyjaśnij logikę wykładu czterech poziomów formy wartości. Jak wyjaśnia tę logikę odczytanie porządku wykładu od końca? W jakim sensie rozdział I można odczytać jako tekst o pieniądzu?
5. Dlaczego forma prosta jest formą „przypadkową”? Dlaczego tylko częściowo wyraża ona wartość?
6. Czemu wyrażenie $xA = yB$ nie jest równaniem i jest odwracalne tylko w pewnym szczególnym sensie?
7. Co czyni towar „ekwiwalentem”? W jaki sposób wyraża on wartość innego towaru?
8. Skąd w formie prostej zarówno przeciwieństwo, jak i jedność? Dlaczego jest to sprzeczna relacja?
9. Omów rolę pieniądza, kiedy wyraża on wartość siły roboczej. Jakie jest w tym przypadku znaczenie ekwiwalentu? W jaki sposób wyraża relacje klasowe?
10. Co to jest „refleksyjne zapośredniczenie”? Podaj przykład w kontekście Marksofskiej analizy wartości oraz przykład z relacji osobistych i stosunków klasowych.

11. Na czym polega „niedostateczność” formy prostej? W szczególności dlaczego forma prosta nie wyraża totalności, jaką charakteryzują się pieniądź i wartość?
12. W jaki sposób forma rozwinięta wyraża nieskończoność kapitału? Co to znaczy, że jest to „zła nieskończoność”?
13. Przedstaw analizę klasową nieskończoności, tzn. pojęcia nieskończoności charakterystyczne dla klasy kapitalistycznej i klasy robotniczej.
14. Wyjaśnij logikę odwrócenia rozwiniętej formy wartości i przejścia w ogólną formę wartości.
15. Jaki aspekt wartości nie jest wyrażony w formie rozwiniętej?
16. W jaki sposób przejawianie się ogólnego ekwiwalentu w formie ogólnej wartości zaradza brakom formy rozwiniętej?
17. Omów relację „sylogistycznego zapośredniczenia” w odniesieniu do towarów oraz w odniesieniu do sektorów klasy robotniczej i kapitału.
18. Na czym polega wpływ walki klas na zapośredniczenia kapitalizmu? W jaki sposób mogą być one wykorzystane? W jaki sposób mogą być zlikwidowane? W jaki sposób można je przekroczyć?
19. Jaka jest różnica pomiędzy ogólną formą wartości a formą pieniężną? Wylicz cechy formy pieniężnej w oparciu o analizę poprzednich form. Zilustruj każdą z tych cech w odniesieniu do pieniądza.
20. Dlaczego pieniądź jest „najczystszy wyrazem” formy towarowej? Jak to się ma do znaczenia płacy?
21. Jakie relacje zachodzą pomiędzy formą pieniężną a formą ceny? Czym jest cena? Czym jest cena w kategoriach wartości Marksa?
22. W jaki sposób pieniądź wiąże towary ze światem kapitału, nawet jeśli na pierwszy rzut oka sposób ich produkcji nie jest kapitalistyczny?
23. Stosując Marksowską analizę pieniądza do płacy, zastanów się, co płaca mówi o relacjach pomiędzy siłą roboczą a kapitałem.
24. Kim są pracownicy nienajemni? Czemu ważne jest ich określanie w kategoriach pracy najemnej za płacę? Jak się określają niezależnie od niej?
25. Co i dlaczego dzieje się z cenami, kiedy wydobywcie/zdobycie złota nagle staje się tańsze, a złoto jest używane jako pieniądź towarowy?
26. Dlaczego pieniądź papierowy ułatwia w porównaniu z pieniądzem złotym kapitalistyczne manipulowanie inflacją, a tym samym płacą realną?
27. Dlaczego złoto lub pieniądź są fetyszami? Czy masz jakieś zastrzeżenia do analizy stosunków społecznych uprzedmiotowionych w pieniądzu?
38. Jak można by dalej poprowadzić analizę pieniądza? Co według Ciebie należałoby zbadać i jak można wykorzystać do tego analizę klasową?